

Byla C-346/23**Prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį santrauka****Gavimo data:**

2023 m. birželio 1 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Tribunal Supremo (Ispanija)

Nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2023 m. gegužės 17 d.

Atsakovas / kasatorius:

Banco Santander S. A., Banco Banif S.A. teisių perėmėjas

Pareiškėja / kita kasacinio proceso šalis:

Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales-Auge, atstovaujanti savo nariams Andrea ir Alberto

Pagrindinės bylos dalykas

„Įsisteigimo laisvė – Laisvė teikti paslaugas – Finansinių priemonių rinkos – Direktyva 2004/39/EB – Teisė kreiptis į teismą – Vartotojų asociacijų teisė pareikšti ieškinį – Sandoriai, kurie negali būti laikomi visuotinio, įprasto ir plataus naudojimo ar vartojimo sandoriais“

Tribunal Supremo (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) gautas specialusis skundas dėl procesinio pažeidimo ir kasacinis skundas dėl *Audiencia Provincial de Granada* (Granados provincijos teismas, Ispanija) sprendimo, kuriuo atmestas *Banco Banif, S. A.* (dabar – *Banco Santander, S. A.*) apeliacinis skundas dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo, kuriuo iš dalies patenkinti *Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales Auge* (Bendrųjų paslaugų naudotojų ir vartotojų asociacija *Auge*, toliau – *Auge*), atstovavusios savo nariams Alberto ir Andrea, reikalavimai byloje, susijusioje su kelių finansinių produktų pirkimo sutarčių pripažinimu negaliojančiomis dėl klaidingai duoto sutikimo

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl išaiškinimo – SESV 267 straipsnis“

Prejudicinis klausimas

„Ar remdamiesi tuo, kad vartotojų asociacijos turi teisę pareikšti ieškinį siekdamas atstovauti teisme investuotojams ir (arba) vartotojams, reikalaujantiems pripažinti, kad investicinių paslaugų įmonė pažeidė savo pareigas parduodama kompleksinius finansinius produktus, nacionaliniai teismai gali išimties tvarka apriboti tą teisę pareikšti ieškinį, jeigu nagrinėjamas individualus reikalavimas yra susijęs su didelį finansinį pajėgumą turinčiais investuotojais, kurie vykdo sandorius, nelaikytinus įprasto ir visuotinio naudojimo sandoriais, ir dalyvauja teismo procese atstovaujami vartotojų asociacijos, todėl gali būti atleisti nuo labai didelių bylinėjimosi išlaidų teismo procese ir išvengti teismo užstato bei kitos šalies išlaidų apmokėjimo tuo atveju, kai ieškiniai nepagrįsti ar net pareikšti piktnaudžiaujant?“

Nurodomos Sąjungos teisės nuostatos

2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų (FPRD I): 52 straipsnio 2 dalis (Teisė kreiptis į teismą).

2020 m. balandžio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Reliantco Investments ir Reliantco Investments Limassol Sucursala București*, C-500/18, EU:C:2020:264.

2018 m. rugsėjo 20 d. Teisingumo Teismo sprendimo *EOS KSI Slovensko*, C-448/17, EU:C:2018:745, 35 ir 36 punktai.

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos

Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (2007 m. lapkričio 16 d. Karaliaus įstatyminis dekretas Nr. 1/2007, kuriuo patvirtinamas kodifikuotos redakcijos Bendrasis įstatymas dėl vartotojų ir naudotojų apsaugos ir kiti papildomi įstatymai) 8 straipsnio 1 dalies e punkte nustatyta, kad pagrindinės vartotojų ir naudotojų teisės apima, be kita ko, teisę į tai, kad jų interesams atstovautų teisėtai įsteigtos vartotojų ir naudotojų asociacijos, grupės, federacijos ar konfederacijos.

Ley de Enjuiciamiento Civil (Civilinio proceso įstatymas, toliau – LEC) 11 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad, nepažeidžiant nukentėjusių asmenų teisės pareikšti individualų ieškinį, teisėtai įsteigtos vartotojų ir naudotojų asociacijos turi teisę pareikšti ieškinį siekdamas apginti teisme savo narių ir pačios asociacijos teises ir interesus, taip pat bendruosius vartotojų ir naudotojų interesus.

Ley 1/1996, de 10 de enero, de asistencia jurídica gratuita (1996 m. sausio 10 d. Įstatymas Nr. 1/1996 dėl nemokamos teisinės pagalbos) 2^a papildomoje nuostatoje nurodyta, kad vartotojų asociacijos turi teisę kaip proceso šalys naudotis nemokama teisine pagalba, kai pareikšti ieškiniai „tiesiogiai susiję su visuotinai, įprastai ir plačiai naudojamais ar vartojamais produktais arba paslaugomis“.

Pagal Įstatymo Nr. 1/1996 36 straipsnio 2 dalį tai reiškia, kad asociacijai pralaimėjus ginčą ji neprivalo apmokėti kitos šalies išlaidų, kad ir kokia didelė būtų bylos suma, be to, jų neapmoka ir konkretūs nariai, kuriems asociacija atstovauja teisme.

2000 m. rugsėjo 1 d. Karaliaus dekretu Nr. 1507/2000, kuriuo nustatytas visuotinai, įprastai ir plačiai naudojamų produktų ar paslaugų sąrašas, prie tokių paslaugų apskritai priskirtos bankininkystės ir finansinės paslaugos (I priedo c skirsnio 13 punktas).

Tiek *Ley Orgánica del Poder Judicial* (Pagrindinis teismų įstatymas) 11 straipsnio 2 dalyje, tiek LEC 247 straipsnio 2 dalyje yra pateikta vienoda nuostata, kad „teismai motyvuota nutartimi atmeta prašymus, atskiruosius skundus ir prieštaravimus, pateiktus piktnaudžiaujant teise, įstatymu arba procesu“.

Trumpas faktinių aplinkybių ir proceso pagrindinėje byloje aprašymas

- 1 2007 m. gegužės mėn. – 2009 m. kovo mėn. Alberto ir Andrea su *Banco Banif S. A.* (dabar *Banco Santander S. A.*) pasirašė penkis pavedimus pirkti finansinius produktus (penkias obligacijas, išleistas KBC, *Lehman Brothers*, *PNP Parisbas* ir *Abbey*), kurių suma buvo 150 000–300 000 EUR, o bendra suma – 900 000 EUR.
- 2 Visos sutartys sudarytos pagal 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų (FPRD I).
- 3 *Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales* (toliau – *Auge*) savo narių Alberto ir Andrea vardu pateikė skundą dėl banko; jame ji prašė pripažinti minėtų finansinių produktų pirkimo sutartis niekinėmis dėl klaidingai duoto sutikimo ir grąžinti investuotojams 481 634,14 EUR sumą, taip pat komisinius, išlaidas ir palūkanas. Buvo patenkinta šio skundo dalis dėl 2007 ir 2008 m. pirkimo pavedimų, o dalis dėl 2010 m. pavedimo – atmesta. Taigi investicinių paslaugų įmonė buvo įpareigota grąžinti pareiškėjams 462 515,74 EUR ir įstatyme nustatytas palūkanas, skaičiuojamas nuo atitinkamų panaikintų investicijų dienos.
- 4 Atsakovo pateiktą apeliacinį skundą atmetė *Audiencia Provincial de Granada*; šis teismas paliko galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, pripažinęs, kad atsakovas neatsižvelgė į klientų investicinį profilį ir nesuteikė jiems prieš sudarant sutartį teikiamos aiškios ir išsamios informacijos apie produktą, dėl kurių pasirašyta sutartis, riziką.

- 5 Bankas atsakovas pateikė specialųjį skundą dėl proceso pažeidimo ir kasacinį skundą dėl provincijos teismo sprendimo; šie skundai buvo pripažinti priimtinais.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 6 Kasatorius pažymėjo, kad *Auge* neturi teisės teikti skundo savo narių vardu, nes produktai, dėl kurių sudarytos sutartys, yra ne visuotinai ir plačiai naudojami, o, priešingai, didelę ekonominę vertę turintys spekuliaciniai finansiniai produktai, kurie pranoksta visuotinai vartojamus produktus.
- 7 Jis pridūrė, kad nereikėjo pateikti prašymo priimti prejudicinį sprendimą, nes vartotojų asociacijų teisė pareikšti ieškinį yra nacionalinės teisės, į kurią daroma nuoroda Sąjungos teisėje, dalykas.
- 8 Kita kasacinio proceso šalis, Auge, nurodė, kad manė, jog tikslinga pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl finansinių paslaugų gavėjo turimo vartotojo statuso atėmimo, nes jo investicijų suma didelė, o investicijos kompleksinės, taigi ir dėl teisės dalyvauti prieš banką pradėtame teismo procese, veikiant per vartotojų asociaciją, atėmimo.

Glaustas prašymo priimti prejudicinį sprendimą pagrindimas

- 9 *Tribunal Supremo* pabrėžia, kad yra ginčijama asociacijos *Auge* teisė pateikti skundą, teismo procese atstovaujant skunde nurodytiems investuotojams, kurie yra jos nariai, t. y. pateikti skundą dėl investicines paslaugas teikiančių įmonių konsultavimo pareigų laikymosi pagal FPRD I teisės normas, ir svarbu nuspręsti dėl šios teisės, kad išnagrinėjus skundus būtų priimtas sprendimas.
- 10 *Tribunal Supremo* yra pripažinęs, kad siekdamas apginti savo narius vartotojų asociacijos paprastai turi teisę pareikšti ieškinį pagal FPRD I, taip pat bylose, kurių šalis buvo *Auge*.
- 11 Vis dėlto dviejuose konkrečiuose sprendimuose *Tribunal Supremo* konstatavo, kad *Auge*, kaip vartotojų asociacija, neturi teisės pareikšti ieškinio siekdama apginti individualius vartotojų interesus, susijusius su investicijomis į spekuliacinius didelės ekonominės vertės finansinius produktus, nusprendęs, kad tai nėra patiems vartotojams skirti produktai ar paslaugos, nes jie nėra visuotinai, įprastai ir plačiai naudojami, o pagal Ispanijos teisės aktus vartotojų ir naudotojų asociacijų teisė pareikšti ieškinį siejama su jų teisių gynimu, kai tos teisės tiesiogiai susijusios su visuotinai, įprastai ir plačiai naudojamomis ar vartojamomis prekėmis arba paslaugomis.
- 12 Šiuose sprendimuose *Tribunal Supremo* pateikė argumentą, kad yra finansinių paslaugų, kurios dėl savo pobūdžio ir aplinkybių – atsižvelgiant į jų dideles sumas ir spekuliatyvų pobūdį – apima platesnius aspektus nei sąvoka „visuotinai, įprastai ir plačiai naudojamos paslaugos“. Tai nereiškia, kad atitinkami konkretūs

investuotojai negali patys kreiptis į teismą siekdami apginti savo teises, vis dėlto jie negali pagrįstai to daryti veikdami per vartotojų asociaciją tam, kad nereikėtų mokėti teismo užstatų, būtinų ieškiniui pareikšti, ir būtų išvengta rizikos, jog jiems bus priteistos bylinėjimosi išlaidos pirmosios, apeliacinės ir kasacinės instancijos teismuose.

- 13 Taip siekiama užtikrinti, kad nebūtų sukčiaujama ar piktnaudžiaujama naudojantis šia specialia vartotojų asociacijų teise pareikšti ieškinį bylose, kuriose, atsižvelgiant į bylos ypatumus ir ginčijamą sumą, vartotojas yra silpnesnė šalis, siekiant pasinaudoti teise į nemokamą teisinę pagalbą, kuri įstatyme pripažįstama šioms asociacijoms, kai jos bylinėjasi ginčydamos savo narių interesus.
- 14 *Tribunal Supremo* nėra žinoma, kad Teisingumo Teismas būtų aiškiai nusprendęs dėl nacionalinių teismų įgaliojimų vertinti vartotojų ir naudotojų asociacijų teisę pareikšti ieškinį siekiant pasinaudoti teisėmis, pagrįstomis FPRDI teisės normomis.
- 15 Galiausiai *Tribunal Supremo* niekada nepaneigė, kad pelno siekiantys investuotojai, veikiantys su verslo ar profesine veikla nesusijusioje srityje, yra vartotojai, net jei jų investicijos kompleksinės ar didelės, o tik suabejojo, ar tokia asociacija turi teisę pareikšti ieškinį tam tikrais konkrečiais atvejais, nusprendęs, kad atsižvelgiant į aplinkybes galėtų pasitaikyti procesinio sukčiavimo atvejų – vengiama mokėti teismo užstatą ir siekiama išvengti pasekmių, susijusių su priteistomis bylinėjimosi išlaidomis, kai subjektas teismo procese dalyvauja ne asmeniškai, o per vartotojų asociaciją, ir tai darytų žalą kitai šaliai bei valstybės išdui.
- 16 Atsižvelgiant į tai Teisingumo Teismo reikia paklausti, ar tam tikromis aplinkybėmis, net jei dėl investicijos dydžio ar kompleksiško investuotojas nepraranda vartotojo statuso, gali būti apribota vartotojų asociacijos teisė pareikšti ieškinį siekiant atstovauti vartotojui, jeigu nustatyta, kad gali pasitaikyti procesinio sukčiavimo atvejų, t. y. vengiama mokėti teismo užstatą ir siekiama išvengti pasekmių, susijusių su priteistomis bylinėjimosi išlaidomis, kai subjektas teismo procese dalyvauja ne asmeniškai, o per vartotojų asociaciją.